

עין משפט נר מצוה

ד א מיי פֿיב מהל' ערנין הליוס:

ה ב מיי שס הלכה ה': ו ג מיי פיו מהל' צרסות הליו' וע"ש כתיב טושיע ארום פו קסב ספיק' א':

ז ד מיי פיד מהל' תפילין הליו' טושיע ארום פו כ טפי ה': ח ה מיי פ"ב מהל' מנינה הלכה א':

ט ו מיי פיד מהל' יטות וחליה: הלנו"ו טושיע ארעי' סימן קסנו טפי לה:

י ז מיי פ"ב מהל' ערנין הלכה ג':

תורה אור השלם

1. ותגבה על פלגשיהם אשר בשר תמוריד בשרם ודומת סוסים ודומות: יחזקאל כג כ
2. ויהי לה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורה זו בפיך כי ביד חזקה דוראך זו ממזקרת:

שמות יט ג
תגשה ויבמות אליו לשני

הזקנים ויהי צה נעלה מעל רגלו ויהיה בפיך ותגדה ואמר ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחריו:

דברים כח ט

הנהגות הב"ח

(א) גמ' הלא ודאי את המדוהו:
ע"ז ע"ש תוס' ד"ה הלל:

גליון הש"ם

מתני' וזו חזרה ע"י ונחמס דף ע"ב ע"ש תוס' ד"ה הלל:

מוסף רש"י

קבורות. אכל אלהני שמדוע ונלנו"ו יכירני" (שורביו צה). רגילים. שלג רגלים תמות (יבמות א). פרט לבעלי קבין. נשחמתי רגליהם נמנ קץ קטן נסוף שוקן ונמנין צו מוין וסומן סוף שוקן עליו (גמ' ג.) שטפרין מן האליה. אלמא שוק לגל רגל הוא (יבמות טו). מעל רגלו. נשטמ מדרג שאל ע"ד רגלו. מדלג כמי ונללה נעלו וסומן סוף שוקן ממתי' דקא מכשר מן הארסיטה ולמטת. האי איסחוריא. קביל"א המפקקת כזן שוק לרגל. עד ארעא נחית. ואין עוד פרק אחר למטה הימה הנקב (שם). כל דבהדי כרעא. ויהי ועמד למול קף הרגל. לאו מעל הוא וכרעא דמי (שם).

שינויי נוסחאות

א) ורחבו מהו ישיבתו מהו משמע שרצית רחצך דוגמתי או הוי משמע שרצית ארוך כמדת רחצי: היקופי מהו. מי יהיב שרצית נכפף וארוך כמדת היקפו או דילמא שרצית עב הקיפו עבי למיחב. תיקו: אינל מרפק: עד הארכוזה. ומכאן ולמעלה לא הוי רגל אללא ירך: עד הפרק. מקום חיבור מהו והורע. אלמא יד לא הוי אללא הקפ ודארוע. אלמא יד לא הוי אללא לשון בני אדם. קרוי יד עד האללי: קיצורס. צדדו"ן צלע"ז בגוזה הורוע רחוק מן האללי מעט: רגלים. שלג רגלים בשנה א: פרט לצעלי קצין. מי שנחמך רגלו צפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קצ מקצל כחיתין ונותן שוקו למוכה וקורין אשקנל"א שפטור מן האליה דליון לו רגל. אלמא לא ימקיר רגל אללא עד פרק א' שקורין קביל"א: חלצה. למי שנחמך שקורין קביל"א: חלצה. למי שנחמך שן רגל ושחמיר צו קאת מן הארכוזה ולמטה חלצה כשירה. אלמא עד הארכוזה הוי רגל וליחייב צדאיה: הרגל רגלו. משמע מה שעל רגלו דהיינו שוק עד הארכוזה: ש"מ. מדלג חשיב שוק עד הארכוזה מעל הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק ארעא נחית שאין זה אללא פרק עליון המחצרה עס השוק אלל למטה אין זה פרק אללא מעלס קף הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק הוה ליה איסחוריא. קביל"א עד ארעא נחית שאין זה אללא פרק עליון המחצרה עס השוק אלל למטה אין זה פרק אללא מעלס קף הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק הוה ליה איסחוריא כו': **מתני'** וזה חומר צנדיס מצערנין. דלילו אמר צערנין ערך ידי עלי ערך רגלי עלי לא אמר כלום אללא א"כ אמר צדצר שנשמה תלייה זה: **גב' אומר** של טוקין. כמו שאומדין קעב שקטעו לו חצירו ידו שמין אותו כדס הנמכר צשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו: **הספ גברא וינא הוא.** שככר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיו שאומדין עמה כמה היה יפה קודם לכן אין נישומין אללא צול ששרי רואין אותו מיוולל: **אלא גברא שציחא הוא.** ששתי ידיו שלמות וצריך לשום כמה הוא יפה עכשיו שקדיש דמיו וכמה הוא יפה אס יתכר ידיו: **ידו אחס מאי ניסו ואידך פסיקא.** כלומר למה הוא עושה מלאכה צידו אחת שהאחרת קטועה היינו אומר של נוקין: **ידו מוכטעה לרצו ראשון.** שלא יעשה זה מלאכה לרצו שני דהשחא שיימינן כגברא שציחא: **אמדוהו אומר** של טוקין. שחצל צו חצירו ואמדוהו כמה היה יפה וכמה הוא יפה: **ואמר ו דמי עלי.** ולא אמר ערכי עלי יא' מיבעי מי לשמייעמי א' לא: **אומדנא דני עשרה.** שהאומר דמי עלי נישוס צעשרה דמתן פ"ק דסנהדרין (דף ג.) הקרקעות משעה וכהן ולדס כיונא צהן ואומד של נוקין צשלשה דמתן גזילות וחצלות צשלשה: **אמדוהו**

יט:

ושוקל בשר חמור גידים ועצמות ונותן לתוכה עד שתתמלא.
ותימה לר' אלחנן כיון דשקל ככר צשר חמור כנגד משקל ידו אלמאי נותן עוד צשר חמור צחצית והיה נראה לו דה"פ דשוקל צשר גידין יצ' חמור כשנתן צשר לתוך המים עד שתתמלא יצ' ונותן קודם לתוך המים הצשר עד שתתמלא

הצחית ואח"כ שוקל כנגד ידו ואני מלמאי צשס ר"י דוקא נקט שוקל

מעיקרל ואח"כ מכניס אלל מכניס מעיקרל לא לפי שהמים נצללים צצשר ומכנידיס אותו יותר מדאי מיד האדס שחי נושא עגמו ותייא קליל ממימלא ודחוק הוא לומר ששוקלין צשר חמור כנגד היד יצ' אס הוא נחמך ששוקל יותך משהיה מחובר לגוף לגמרי: **רגלים** פרט אבעאי קבין. הקשה רצינו אלחנן היכי משמע מהכא דרגל קרי עד האיסחוריא ודילמא היינו טעמא שאינו יכול לישען עליו ואפי' קרית

גמי רגל עד הארכוזה וכי טו' קא ממעטינן מדי צחגיגה פ"ק (דף ג.) ושס חיגר וסומא מפני שאינו יכול לילך ולישען צלי מקל ותירך דהתס צחגיגה איכא שני דרשות מרגלים דחדל דריש חיגר וסומא מטעס שאין יכולין לילך ולישען צלא שוס דצר אע"פ שיש להס רגל וצחדל דריש רגלים פרק לצעלי קבין מטעס שאין לו רגל א' טו':

חלצה. י' שנחמכה הרגל ושחמיר מעט מן הארכוזה ולמטה חלילתה כשירה ל' רש"י. ולא כשירה שהרי ציבמות (דף ק.) ושס) אמר דאפי' חללה למי' ע שנהפכה רגלו חלילתה פסולה לכך צריך לפרש דממילא כהא מקשרי הרלוועת שלג הנמטה שאל קשין מהארכוזה ולמטה כשרה דהוי ספיר וחללה נעלו מעל רגלו אלל אס קשין למעלה חלילתו פסולה דאין זה מעל רגלו: **התם גברא וינא הוא.** פירש"י שככר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיושאומדין יט'ועתה כמה היה יפה קודם לכן אין שמין אללא צול ששרי רואין אותו מיוולל וקשה לר"י על פירוש זה מאי שנא צ מוגדר הא רחמנא אמר כלא צוגדר (שמות כה) ונתן פדיון נפשו שיש לו ליתן כל דמיו ה"ג גבי מישקל שאמר הכהנז לשום כל דמיו מןהשקל ועוד קשה מאי היא דאמר לקמן ואידך פסיקא היינו הך פ' ששמינ יד העצד כמי שאין לו אללא יד אחת והאחרת נפסקת היינו הך דאומד של נוקיין אצדצה ללא היינו של נוקיין דהא נוקיין שיימינן פחות מכדי שאין צל חיים ששרי כשנקטעה ידו הוא נמאס אלל הכא גבי עצד אע"ג דיזו אחת נפסקה מ"מ אלמלכת ידו אחת אנו שמין משלס וגברא צציח הוא וגרלא לר"י דהכי פ' אמר לו אביי מי דמי

התס גברא וינא הוא גבי נוקין ששרי כשנקטעה ידו הוא נמאס יותר משהיה לו יד ונקשר ולפיכך יש לו לשום לפי ושמין אותו כמו שהיתה ידו מוכתצ גצ' למלכות (אחר): **א' דילמא** שאני אומר דבי עשרה. דתנינא צפ"ק דסנהדרין (דף טו. ושס) הקרקעות כו"כ וכהן ולדס כיונא צהן משוס דעשרה כהניס כתיצי צפרסה כדפירש"י והקשה רצינו אלחנן אלמאי אין צריך יותר מעשרה והא צית דין שקול הוא וכל מלמא דתלוייה צצכרלא צריך הכרע וסכי גמי קרי ליה צית דין ואין צ"ד שקול מוסיפיין עליהן עוד אחד צפ"ק דסנהדרין (דף צ.) וע"ש תוס' מגילה כ"ג: ד"ה עשרה): **אמדוהו** חזור ואמר דמי עלי מהו הכא ודאי כהד

הזולול אלל הכא גבי נוצר גצרה צציח הוא ששרי שמי ידיו שלמות הילכך שמין אותו פחות משוייו (אמר) **א' דילמא** שאני אומר דבי עשרה. דתנינא צפ"ק דסנהדרין (דף טו. ושס) הקרקעות כו"כ וכהן ולדס כיונא צהן משוס דעשרה כהניס כתיצי צפרסה כדפירש"י והקשה רצינו אלחנן אלמאי אין צריך יותר מעשרה והא צית דין שקול הוא וכל מלמא דתלוייה צצכרלא צריך הכרע וסכי גמי קרי ליה צית דין ואין צ"ד שקול מוסיפיין עליהן עוד אחד צפ"ק דסנהדרין (דף צ.) וע"ש תוס' מגילה כ"ג: ד"ה עשרה): **אמדוהו**

י"ג: בכופר, א': בוגרה, צנ) מיצות של חיים נתמך (ש"ס). צג) ז"ל למלאכת, דצ) כנסהדרין שס: השעת,

ה) נראה דל"ל והא דצקידוס ידים וגרסא הוא עד הפרק הילכתא וכו'. צ) נראה דצריך לציון נגזרים הך אמר צון מין אדם ועד התם קרי אצטרי צנצ.

קידוש ידים ורגלים **עוד הפרק.** מכאן קשה לפי הר"ר אפרים בפרק כל הבשר (חולין קו:) לחולין עד הפרק זהו מקום חיבור אצבעות לפיסת היד לתרומה עד הפרק זהו מקום חיבור היד ורגלים עד הפרק זהו מקום חיבור הקנה והזרוע א"כ אמא פריך הכא דא דאא אחת היא, אבל לפי רש"י נחא לחולין עד הפרק זהו קשר אמצעי של האצבעות לתרומה עד הפרק היינו מקום חיבור אצבעות (לפיסת היד) לקידוש ידים ורגלים עד הפרק היינו חיבור היד לקנה והשתא פריך שפיר הכא. תוס': **אומר** של נוקין. גליון. תימה דמשמע הכא דבהקדש שמין היד אגב הגוף כמו בנויקין, וקשה דהא דשמין בנויקין היד אגב הגוף היינו טעמא משום דכתיב בנויקין ובער בשדה אחר מלמד ששמין בית סאה באותה שדה ונדאיאא ככ"ך נצ צ"ב], ובריש פרק שור שננה (דף מז ע"א) מרמי לאו להדריז קטע יד עברו של חצירו ומוק שדה (עברו) [חברו]. דקאמר התם אמר רבא אין שמין לפרה כפני עצמה ולולד כפני עצמו אלא שמין לולד אגב הפרה וכו' וכן אחת מוצא בקטע יד עברו של חברו וכן אחת מוצא במוק שדה של חבריו, וכבבא

ה) ז"ל לסייעו משלס ינ' כזי חולל להקדש משלס תמישס וכו'.

האומר משקלי עלי פרק חמישי ערכין

רחצי. עלי מהו מי הוי משמע שרצית רחצך דוגמתי או הוי משמע שרצית ארוך כמדת רחצי: היקופי מהו. מי יהיב שרצית נכפף וארוך כמדת היקפו או דילמא שרצית עב הקיפו עבי למיחב. תיקו: אינל מרפק: עד הארכוזה. ומכאן ולמעלה לא הוי רגל אללא ירך: עד הפרק. מקום חיבור מהו והורע. אלמא יד לא הוי אללא עד הפרק דהא יד כתיב צקרא א': לשון בני אדם. קרוי יד עד האללי: קיצורס. צדדו"ן צלע"ז בגוזה הורוע רחוק מן האללי מעט: רגלים. שלג רגלים בשנה א: פרט לצעלי קצין. מי שנחמך רגלו צפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קצ מקצל כחיתין ונותן שוקו למוכה וקורין אשקנל"א שפטור מן האליה דליון לו רגל. אלמא לא ימקיר רגל אללא עד פרק א' שקורין קביל"א: חלצה. למי שנחמך שן רגל ושחמיר צו קאת מן הארכוזה ולמטה חלילתה כשירה. אלמא עד הארכוזה הוי רגל וליחייב צדאיה: הרגל רגלו. משמע מה שעל רגלו דהיינו שוק עד הארכוזה: ש"מ. מדלג חשיב שוק עד הארכוזה מעל הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק ארעא נחית שאין זה אללא פרק עליון המחצרה עס השוק אלל למטה אין זה פרק אללא מעלס קף הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק הוה ליה איסחוריא כו': **מתני'** וזה חומר צנדיס מצערנין. דלילו אמר צערנין ערך ידי עלי ערך רגלי עלי לא אמר כלום אללא א"כ אמר צדצר שנשמה תלייה זה: **גב' אומר** של טוקין. כמו שאומדין קעב שקטעו לו חצירו ידו שמין אותו כדס הנמכר צשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו: **הספ גברא וינא הוא.** שככר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיו שאומדין עמה כמה היה יפה קודם לכן אין נישומין אללא צול ששרי רואין אותו מיוולל: **אלא גברא שציחא הוא.** ששתי ידיו שלמות וצריך לשום כמה הוא יפה עכשיו שקדיש דמיו וכמה הוא יפה אס יתכר ידיו: **ידו אחס מאי ניסו ואידך פסיקא.** כלומר למה הוא עושה מלאכה צידו אחת שהאחרת קטועה היינו אומר של נוקין: **ידו מוכטעה לרצו ראשון.** שלא יעשה זה מלאכה לרצו שני דהשחא שיימינן כגברא שציחא: **אמדוהו אומר** של טוקין. שחצל צו חצירו ואמדוהו כמה היה יפה וכמה הוא יפה: **ואמר ו דמי עלי.** ולא אמר ערכי עלי יא' מיבעי מי לשמייעמי א' לא: **אומדנא דני עשרה.** שהאומר דמי עלי נישוס צעשרה דמתן פ"ק דסנהדרין (דף ג.) הקרקעות משעה וכהן ולדס כיונא צהן ואומד של נוקין צשלשה דמתן גזילות וחצלות צשלשה: **אמדוהו**

הזולוע רחוק מן האללי מעט: רגלים. שלג רגלים בשנה א: פרט לצעלי קצין. מי שנחמך רגלו צפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קצ מקצל כחיתין ונותן שוקו למוכה וקורין אשקנל"א שפטור מן האליה דליון לו רגל. אלמא לא ימקיר רגל אללא עד פרק א' שקורין קביל"א: חלצה. למי שנחמך שן רגל ושחמיר צו קאת מן הארכוזה ולמטה חלילתה כשירה. אלמא עד הארכוזה הוי רגל וליחייב צדאיה: הרגל רגלו. משמע מה שעל רגלו דהיינו שוק עד הארכוזה: ש"מ. מדלג חשיב שוק עד הארכוזה מעל הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק ארעא נחית שאין זה אללא פרק עליון המחצרה עס השוק אלל למטה אין זה פרק אללא מעלס קף הרגל הוא דאי ס"ד למטה גמי פסיק הוה ליה איסחוריא כו': **מתני'** וזה חומר צנדיס מצערנין. דלילו אמר צערנין ערך ידי עלי ערך רגלי עלי לא אמר כלום אללא א"כ אמר צדצר שנשמה תלייה זה: **גב' אומר** של טוקין. כמו שאומדין קעב שקטעו לו חצירו ידו שמין אותו כדס הנמכר צשוק כמה היה יפה קודם לכן וכמה הוא יפה עכשיו: **הספ גברא וינא הוא.** שככר נקטעה ידו ואפי' תחילת דמיו שאומדין עמה כמה היה יפה קודם לכן אין נישומין אללא צול ששרי רואין אותו מיוולל: **אלא גברא שציחא הוא.** ששתי ידיו שלמות וצריך לשום כמה הוא יפה עכשיו שקדיש דמיו וכמה הוא יפה אס יתכר ידיו: **ידו אחס מאי ניסו ואידך פסיקא.** כלומר למה הוא עושה מלאכה צידו אחת שהאחרת קטועה היינו אומר של נוקין: **ידו מוכטעה לרצו ראשון.** שלא יעשה זה מלאכה לרצו שני דהשחא שיימינן כגברא שציחא: **אמדוהו אומר** של טוקין. שחצל צו חצירו ואמדוהו כמה היה יפה וכמה הוא יפה: **ואמר ו דמי עלי.** ולא אמר ערכי עלי יא' מיבעי מי לשמייעמי א' לא: **אומדנא דני עשרה.** שהאומר דמי עלי נישוס צעשרה דמתן פ"ק דסנהדרין (דף ג.) הקרקעות משעה וכהן ולדס כיונא צהן ואומד של נוקין צשלשה דמתן גזילות וחצלות צשלשה: **אמדוהו**

[עד חצציל. היינו מפרקיין]: וכו' לרבר. שנמלש בשר חמור לבשר אדם [לפיכך אומדין בבשר חמור]. כבאר דאפשה. לשער בסיס ובאומד משערין: וביד קרי חצציל. למימרא דעד העציל קרי יד: עד הפרק. ועד מקום שכלה פיסתו יד: בגדרים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין בני אדם יד: זו קיבורית. שקורין שורין אלמא דעד התם קרוי יד מדאורייתא: בגדרים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין יד היינו למעלה מקיבורית: אלועד הפרק חלכתא גמרי לה: [ויבובת. יינולי בלע"ז]: רגלים פרט לבעלי קבין. מה כחוביו שלש רגלים כלומר שמי שיש לו רגלים יעלה לגבל פרט למי שיש לו רגל של עץ והיינו קבין שחוקק כעין קב ומניח שוקו בו ואמאי פטור הוא עדיין נשאר לו רגל עד הארכוזה:] דעד התם קרי [אנישלא]: רגל: [מן הארכוזה חליצתה כשרה. אלמא דעד הארכוזה איקרי רגל מן התורה:] מועל רגלו. שלמעלה מרגלו יכולה להלחין: [איסחוריא. שקורין קביל"א]: עד ארעא נחית. ואין בו פסוק עד סוף העקב: ושוק מעל דמעל. שוק הוא עצם המניע עד הארכוזה: [אח חומר בגדרים כעברקין: אם אמר ערך ידו עלי לא אמר כלום: יתנו יורשין. שהערך הוא קצוב בתורה]: **אומר** של נוקין. [שאומדים כמה רוצה אדם ליתן ויתר ועברד שיש לו שתי ידים ויתר מעבר שאין לו אלא אחת כמו שאומדים בנויקין]. כדאמרין גבי נוקין נוק כיצד קטע אד יתן וראים אותו כאילו הוא עבר נמכר בשוק כמה היה יפה וכמה הוא יפה. התם בנויקין: **גברא וינא.** שקטועה ידו הילכך שיימינן ליה [בגברא] וילא ששמין אותו כעבר קטוע כתיבן שקטוע הוא מוולול הוא ופוחתין דמיו: הכא. באומר דמי יד יפלי': **גברא שביחא הוא.** אדם שלם הוא אם ישומיו אותו [כשתיבין] כמה הוא שיה שלם וכמה הוא שיה קטוע יעלו דמיו הרבה ככשיו כשעדיין הוא שלם אבל אם ישומיו אותו כאדם קטוע שהוא מוולול כמה שהוא שיה עכשיו וכמה שהוא שיה קודם לכן יפתחו דמיו של זה ייתר כמה שישומיו אותו בעצמו שהוא שלם ונמצא הקדש מפסיד: **אלא אפד אביי אומיין.** אותו כאיש שלם כמה אדם רוצה בו: קוששה **אילימא דאיך** [ידיו] **פסוקה.** קטועה היינו [הך] דאמר' בירשא אומד של נויקין: [אלא איך] ידו מוכתבת לרבו ראשון, שמשכסכו רבו ראשון לרבו לעצמו יד אחת שיעשה מלאכת רבו ביד ועבר שלם הוא: [אמדוהו אומר של נויקין. כגון שחוקק ושמוהו:

מציעא בפ' השואל (דף צט ע"ב) משמע דגבי הקדש אין דין שומת בית סאה באותה שדה, דקאמר התם אמר שמואל האי מגזול חביצא צ) וכו', מתקיף לה רב ביבי בר אבבי להדיית וכו', אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמין בית סאה באותה שדה תנן, אלמא דבהקדש לא שייך דין שומת בית סאה באותה שדה ולהכי משלם חמשין, ונראה לי ודאי דרב הצריך שומא מדרמין הקדש להדיית אבל דבר שאין צריך שומא אינו אלא יפוי כח של הקדש דמצרכינן ליה לישלם דמים יפים ובחזיתו מקילינן בתשלומין ומייתר מעט לרבר משומת בית סאה אצ"פ שאינו דומה לו. הראש"ש זיל: תוס' ד"ה ושוכל' בו' ויתר טראא. גליון. ואע"פ שכשר שנתחך מבעלי חיים הן יותר כבד ממשקל יד המחבורת לגופו בחר דעת (תהנות) [הנדרין] אולינן ורבותנו לפי מה שיכול לשקול את ידו ואי אפשר לשקלה בענין אחר. הראש"ש זיל: ד"ה התם **גברא בו'** רואין אותו מיוולל. וקשה דאי"כ הורעת כח נויקין דאינו משלם כל כל דמיו, ויתר קשה וכו', הראש"ש זיל בגליון:

ואמר דמי עלי מהו. מי צריך לאומדו עוד או אינו צריך: **שאני אומדנא דבי עשרה.** דבערכין צריך עשרה בני אדם לאמוד דעשרה כהנים כתובים בפרשה ואומד של נוקין בני' כתי' דיעין טריא: **א' דילמא** שבת ביני ביני. [שום] כמשאמד בראשונה וצריך לשומו עוד:

ה) נראה דל"ל והא דצקידוס ידים וגרסא הוא עד הפרק הילכתא וכו'. צ) נראה דצריך לציון נגזרים הך אמר צון מין אדם ועד התם קרי אצטרי צנצ.

שיטה מקובצת

קידוש ידים ורגלים **עוד הפרק.** מכאן קשה לפי הר"ר אפרים בפרק כל הבשר (חולין קו:) לחולין עד הפרק זהו מקום חיבור אצבעות לפיסת היד לתרומה עד הפרק זהו מקום חיבור היד ורגלים עד הפרק זהו מקום חיבור הקנה והזרוע א"כ אמא פריך הכא דא דאא אחת היא, אבל לפי רש"י נחא לחולין עד הפרק זהו קשר אמצעי של האצבעות לתרומה עד הפרק היינו מקום חיבור אצבעות (לפיסת היד) לקידוש ידים ורגלים עד הפרק היינו חיבור היד לקנה והשתא פריך שפיר הכא. תוס': **אומר** של נוקין. גליון. תימה דמשמע הכא דבהקדש שמין היד אגב הגוף כמו בנויקין, וקשה דהא דשמין בנויקין היד אגב הגוף היינו טעמא משום דכתיב בנויקין ובער בשדה אחר מלמד ששמין בית סאה באותה שדה ונדאיאא ככ"ך נצ צ"ב], ובריש פרק שור שננה (דף מז ע"א) מרמי לאו להדריז קטע יד עברו של חצירו ומוק שדה (עברו) [חברו]. דקאמר התם אמר רבא אין שמין לפרה כפני עצמה ולולד כפני עצמו אלא שמין לולד אגב הפרה וכו' וכן אחת מוצא בקטע יד עברו של חברו וכן אחת מוצא במוק שדה של חבריו, וכבבא

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ג ה"ב], ב) תוספתא דריס פ"ב ע"ש [חולין ק"א: ג) (גמ' לז: וס"ן], ד) מנחות לו. ערובין א': ה) מגילה ג. ד. יבמות קג. נל] הענין, ו) יבמות קא, ג), ו) יבמות פ"ג, א) נשם כג], ט) ונ"י תוס' מגילה ג. ד"ה מפעמיס ותוס' יבמות קג. ד"ה פרט ותוס' צבורות ו: ד"ה וטעם, ו) וע"ש ציבמות דף קג ע"א דרש"י אליל לשיטתו ז"ק,

ברדיו"ן. חלק הבשרני של הזרוע.
אשקנצ"א [אשקנצ"א]. קב (של נכה-רגל).
קביל"א. קרסול.

רבינו גרשום

היינו מפרקיין]: וכו' לרבר. שנמלש בשר חמור לבשר אדם [לפיכך אומדין בבשר חמור]. כבאר דאפשה. לשער בסיס ובאומד משערין: וביד קרי חצציל. למימרא דעד העציל קרי יד: עד הפרק. ועד מקום שכלה פיסתו יד: בגדרים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין בני אדם יד: זו קיבורית. שקורין שורין אלמא דעד התם קרוי יד מדאורייתא: בגדרים חלק אחר לשון בני אדם. ועד העציל קורין יד היינו למעלה מקיבורית: אלועד הפרק חלכתא גמרי לה: [ויבובת. יינולי בלע"ז]: רגלים פרט לבעלי קבין. מה כחוביו שלש רגלים כלומר שמי שיש לו רגלים יעלה לגבל פרט למי שיש לו רגל של עץ והיינו קבין שחוקק כעין קב ומניח שוקו בו ואמאי פטור הוא עדיין נשאר לו רגל עד הארכוזה:] דעד התם קרי [אנישלא]: רגל: [מן הארכוזה חליצתה כשרה. אלמא דעד הארכוזה איקרי רגל מן התורה:] מועל רגלו. שלמעלה מרגלו יכולה להלחין: [איסחוריא. שקורין קביל"א]: עד ארעא נחית. ואין בו פסוק עד סוף העקב: ושוק מעל דמעל. שוק הוא עצם המניע עד הארכוזה: [אח חומר בגדרים כעברקין: אם אמר ערך ידו עלי לא אמר כלום: יתנו יורשין. שהערך הוא קצוב בתורה]: **אומר** של נוקין. [שאומדים כמה רוצה אדם ליתן ויתר ועברד שיש לו שתי ידים ויתר מעבר שאין לו אלא אחת כמו שאומדים בנויקין]. כדאמרין גבי נוקין נוק כיצד קטע אד יתן וראים אותו כאילו הוא עבר נמכר בשוק כמה היה יפה וכמה הוא יפה. התם בנויקין: **גברא וינא.** שקטועה ידו הילכך שיימינן ליה [בגברא] וילא ששמין אותו כעבר קטוע כתיבן שקטוע הוא מוולול הוא ופוחתין דמיו: הכא. באומר דמי יד יפלי': **גברא שביחא הוא.** אדם שלם הוא אם ישומיו אותו [כשתיבין] כמה הוא שיה שלם וכמה הוא שיה קטוע יעלו דמיו הרבה ככשיו כשעדיין הוא שלם אבל אם ישומיו אותו כאדם קטוע שהוא מוולול כמה שהוא שיה עכשיו וכמה שהוא שיה קודם לכן יפתחו דמיו של זה ייתר כמה שישומיו אותו בעצמו שהוא שלם ונמצא הקדש מפסיד: **אלא אפד אביי אומיין.** אותו כאיש שלם כמה אדם רוצה בו: קוששה **אילימא דאיך** [ידיו] **פסוקה.** קטועה היינו [הך] דאמר' בירשא אומד של נויקין: [אלא איך] ידו מוכתבת לרבו ראשון, שמשכסכו רבו ראשון לרבו לעצמו יד אחת שיעשה מלאכת רבו ביד ועבר שלם הוא: [אמדוהו אומר של נויקין. כגון שחוקק ושמוהו:

מציעא בפ' השואל (דף צט ע"ב) משמע דגבי הקדש אין דין שומת בית סאה באותה שדה, דקאמר התם אמר שמואל האי מגזול חביצא צ) וכו', מתקיף לה רב ביבי בר אבבי להדיית וכו', אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמין בית סאה באותה שדה תנן, אלמא דבהקדש לא שייך דין שומת בית סאה באותה שדה ולהכי משלם חמשין, ונראה לי ודאי דרב הצריך שומא מדרמין הקדש להדיית אבל דבר שאין צריך שומא אינו אלא יפוי כח של הקדש דמצרכינן ליה לישלם דמים יפים ובחזיתו מקילינן בתשלומין ומייתר מעט לרבר משומת בית סאה אצ"פ שאינו דומה לו. הראש"ש זיל: תוס' ד"ה ושוכל' בו' ויתר טראא. גליון. ואע"פ שכשר שנתחך מבעלי חיים הן יותר כבד ממשקל יד המחבורת לגופו בחר דעת (תהנות) [הנדרין] אולינן ורבותנו לפי מה שיכול לשקול את ידו ואי אפשר לשקלה בענין אחר. הראש"ש זיל: ד"ה התם **גברא בו'** רואין אותו מיוולל. וקשה דאי"כ הורעת כח נויקין דאינו משלם כל כל דמיו, ויתר קשה וכו', הראש"ש זיל בגליון:

ואמר דמי עלי מהו. מי צריך לאומדו עוד או אינו צריך: **שאני אומדנא דבי עשרה.** דבערכין צריך עשרה בני אדם לאמוד דעשרה כהנים כתובים בפרשה ואומד של נוקין בני' כתי' דיעין טריא: **א' דילמא** שבת ביני ביני. [שום] כמשאמד בראשונה וצריך לשומו עוד:

^[1] נראה דל"ל והא דצקידוס ידים וגרסא הוא עד הפרק הילכתא וכו